

**YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATI DOIRASIDA VOYAGA
YETMAGANLAR MUAMMOSI**

Raximova Nozima Yunus qizi.,

*Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat O'zbek tili va adabiyot
universiteti talabasi*

Kirish

Hozirgi globallashuv va tezkor axborot almashinuvi davrida jamiyatning barqaror rivojlanishi yosh avlodning ijtimoiy faolligi, bilim darajasi va ma'naviy yetukligiga bevosita bog'liqdir. Shu bois ko'plab davlatlarda yoshlarga oid siyosat ustuvor yo'nalish sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, voyaga yetmaganlar — ya'ni 18 yoshga to'lmagan shaxslar jamiyatning eng himoyaga muhtoj qatlamlaridan biri sifatida alohida e'tiborni talab qiladi.

Voyaga yetmaganlar muammosi ko'p qirrali bo'lib, u nafaqat huquqiy yoki ijtimoiy, balki pedagogik, psixologik va iqtisodiy jihatlarni ham qamrab oladi. Ushbu maqolaning maqsadi — yoshlarga oid davlat siyosati doirasida voyaga yetmaganlar muammolarini tahlil qilish, ularning sabablarini aniqlash va samarali yechimlarni taklif etishdan iborat.

Yoshlarga oid davlat siyosatining nazariy asoslari

Yoshlarga oid davlat siyosati — bu davlat tomonidan yoshlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ularning har tomonlama rivojlanishi uchun shart-sharoit yaratishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar tizimidir. Mazkur siyosatning huquqiy asoslari milliy qonunchilik va xalqaro hujjatlar bilan belgilanadi.

Xususan, BMTning “Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi” voyaga yetmaganlarning asosiy huquqlarini belgilab beradi [1]. Ushbu hujjatda bolalarning ta'lim olish, sog'lom rivojlanish, zo'ravonlikdan himoyalangan kabi huquqlari mustahkamlab qo'yilgan.

O'zbekiston Respublikasida ham yoshlarga oid davlat siyosati alohida qonun asosida tartibga solinadi. “Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida”gi Qonun

yoshlarning jamiyatdagi o'rnini mustahkamlash, ularni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini belgilaydi [2].

Voyaga yetmaganlar muammolarining asosiy yo'nalishlari

1. Ta'lim tizimi bilan bog'liq muammolar

Ta'lim tizimi voyaga yetmaganlarning shakllanishida muhim o'rin tutadi.

Biroq ayrim holatlarda quyidagi muammolar kuzatiladi:

-ta'lim sifati pastligi;

-o'quvchilarning darsga qiziqmasligi;

-maktabni tashlab ketish holatlari.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ta'lim tizimidagi kamchiliklar yoshlarning ijtimoiylashuv jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi [3].

2. Huquqbuzarlik va jinoyatchilik

Voyaga yetmaganlar o'rtasida jinoyatchilik darajasi jamiyatdagi ijtimoiy muhitning muhim ko'rsatkichlaridan biridir. Huquqbuzarliklar ko'pincha quyidagi omillar bilan bog'liq:

-oiladagi muammolar;

-nazoratsizlik;

-salbiy ijtimoiy muhit.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilgan jinoyatlar asosan o'g'rilik, bezorilik va zo'rvonlik bilan bog'liq bo'ladi [4].

3. Psixologik muammolar va ijtimoiy moslashuv

O'smirlik davri psixologik jihatdan murakkab bosqich hisoblanadi. Bu davrda:

-stress,

-depressiya,

-o'ziga ishonchsizlik

kabi holatlar keng tarqaladi. Psixologlarning ta'kidlashicha, o'z vaqtida ko'rsatilmagan yordam yoshlarning ijtimoiy moslashuviga jiddiy zarar yetkazadi [5].

4. Internet va axborot tahdidlari

Raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan voyaga yetmaganlar turli axborot oqimiga duch kelmoqda. Internetning salbiy ta'sirlari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- kiberbulling;
- zararli kontent;
- yolg'on axborot.

Bu holatlar yoshlarning ongiga va xulq-atvoriga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin [6].

5. Ijtimoiy-iqtisodiy muammolar

Ba'zi oilalarda iqtisodiy qiyinchiliklar mavjudligi sababli bolalar:

- mehnat qilishga majbur bo'ladi;
- ta'limdan chetda qoladi.

Bu esa ularning kelajakdagi imkoniyatlarini cheklaydi va ijtimoiy tengsizlikni kuchaytiradi [7].

Muammolarning kelib chiqish sabablari

Voyaga yetmaganlar muammolarining kelib chiqishiga quyidagi omillar sabab bo'ladi:

1. Oiladagi nosog'lom muhit
2. Ta'lim tizimidagi kamchiliklar
3. Ijtimoiy nazoratning yetarli emasligi
4. Axborot texnologiyalarining salbiy ta'siri
5. Iqtisodiy muammolar

Mazkur omillar o'zaro bog'liq bo'lib, kompleks yondashuvni talab etadi.

Muammolarni bartaraf etish yo'llari

1. Oila institutini mustahkamlash

Ota-onalarning tarbiyadagi rolini oshirish, oilaviy qadriyatlarni mustahkamlash zarur.

2. Ta'lim tizimini modernizatsiya qilish

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish orqali ta'lim sifati oshiriladi.

3. Profilaktika choralarini kuchaytirish

Huquqbuzarliklarning oldini olish uchun maktab va mahalla hamkorligini kuchaytirish muhim.

4. Psixologik xizmatlarni rivojlantirish

Har bir ta'lim muassasasida psixolog faoliyatini kuchaytirish zarur.

5. Axborot xavfsizligini ta'minlash

Yoshlarni internetdan to'g'ri foydalanishga o'rgatish dolzarb masaladir.

Xulosa

Voyaga yetmaganlar muammosi — bu jamiyat taraqqiyoti bilan chambarchas bog'liq bo'lgan murakkab ijtimoiy masaladir. Uni hal etish davlat, oila va jamiyatning hamkorligini talab etadi. Faqatgina kompleks yondashuv orqali yoshlarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash mumkin.

Shu bois yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirish, voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilish va ularning muammolarini bartaraf etish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. BMT. *Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiya*. – Nyu-York, 1989.
2. O'zbekiston Respublikasi. *Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risidagi Qonun*. – Toshkent, 2016.
3. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. O'zbekiston Respublikasi IIV ma'lumotlari (statistik to'plam). – Toshkent, 2022.
5. G'oziyev E.G'. *Umumiy psixologiya*. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
6. To'xtasinov X. *Axborot xavfsizligi asoslari*. – Toshkent, 2019.
7. UNICEF. *Bolalar farovonligi bo'yicha hisobot*. – 2021.